

Helsingin sosiaaliviraston johtava lakimies Tapio Rätty käsittelee palstalla sosiaalihuollon ajankohtaisia lakikysymyksiä.

Lakisivut tarjoavat juridista hyötytietoa sosiaalialan ammattilaisille.

Juristin nurkkaus -palstan lisäksi sivuilla julkaistaan muita sosiaalialan juristien kirjoituksia, lakiuutisia ja lakitiedon verkkopalvelujen esittelyjä.

Vireillä eduskunnassa -palstalle kootaan hallituksen lakiesityksiä.

Kerro meille, mitä aiheita toivot sivuilla käsiteltävän: palaute@sosiaaliturva.fi

Palstalla aiemmin julkaistuja kirjoituksia on koottu artikkelipankkiin: www.sosiaaliturva.fi

Tarvitsetko lisää tietoa?

Mistä uuden lastensuojelulain osiosta kaipaat laajempaa kirjoitusta? Tapio Rätty palaa aiheeseen syksyllä lukijoiden niin halutessa. Lähetä toiveesi käsiteltävistä asioista: palaute@sosiaaliturva.fi

Lastensuojelun päätöksentekojärjestelmän muuttuminen vaatii muuttamaan kuntien hallinto- tai johtosääntöjä.

Kuntien syytä valmistautua uuden lastensuojelulain voimaantuloon

Presidentti vahvisti uuden lastensuojelulain 13. huhtikuuta. Laki tulee voimaan 1.1.2008.

Lastensuojelulain mukainen päätöksentekojärjestelmä muuttuu siten, että vastentahtoisista huostaanotoista päättää hakemuksesta hallinto-oikeus.

Joltain osin päätösvaltaa on myös siirretty viranhaltijalle ja toimivaltaisen viranhaltijan päätöksestä voidaan valittaa suoraan hallintovalituksena hallinto-oikeuteen. Osa muutoksenhakuasioista käsitellään kuitenkin edelleen sosiaalihuoltolain mukaisessa järjestyksessä eli viranhaltijan päätöksestä haetaan oikaisua lautakunnalta ja sen päätöksestä voidaan valittaa edelleen hallintovalituksena hallinto-oikeuteen.

Johtosääntöön tehtävät muutokset

Lastensuojelulain 13 §:ssä on säädetty lastensuojelutoimenpiteistä päättävästä viranhaltijasta. Jos kysymys on ei-tahdonvastaisesta huostaanotosta – huoltaja ja lapsi eivät vastusta huostaanottoa – tai sijaishuoltoa koskevasta päätöksestä, kuten sijaishuoltopaikan muutoksesta, huostassapidon lopettamisesta tai esimerkiksi erityisen huolenpidon aloittamisesta tai sen jatkamisesta käyttää päätöksentekovaltaa kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Hänellä on oltava sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukainen kelpoisuus. (Lsl 13 § 1 mom)

Säännöksen mukaan johtava viranhaltija voi määrätä päätöksentekovaltaa käyttämään myös muun viranhaltijan, jolla on kelpoisuusvaatimuksesta annetun lain 10 §:n 1 tai 2 momentin tai 3 §:n mukainen kelpoisuus. Päätöksentekovaltaa ei voi kuitenkaan määrätä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Säännös edellyttää kunnissa valtuuston hyväksymien hallinto- tai johtosääntöjen muuttamista.

Lastensuojeluasioita koskeva kunnan sisäinen päätöksentekojärjestelmä on siis arvioitava kokonaisuudessaan uudestaan.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun asiakasperheelle on aina nimettävä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hänellä on velvollisuus valvoa lapsen edun toteutumista ja huolehtia, että lapsen mielipide tulee kuulluksi.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on tehtäviä alkuarvioinnissa ja lastensuojelun tarpeen kartoituksessa. Hän valmistelee myös päätöksentekoon oikeutetulle viranhaltijalle tehtävät päätösehdotukset sekä hakemukset hallinto-oikeudelle, jos kysymys on lapsen vastentahtoisesta huostaanotosta tai esimerkiksi hallinto-oikeudelle tehtävästä hakemuksesta lapsen lääketieteellisistä tutkimuksista.

Lastensuojelulaki ei sisällä mitoitussormeja tai suhdelukuja siitä, kuinka monta asiakasperhettä tai lasta yhdellä sosiaalityöntekijällä voi olla. Lain säännökset ”pakottavat” kuitenkin tosiasiasa mitoitusten tekemiseen. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä ja vastuuta lapsen edun turvaamisessa on lisätty ja laajennettu siten, että kunnan on arvioitava sosiaalityöntekijälle määrättävien asiakasperheitten määrää, jotta lain tavoitteet voidaan saavuttaa.

Perheitten ja lasten ongelmat ovat erilaisia. Kun arvioidaan sosiaalityöntekijöille kuuluvia tehtäviä ja niiden laajuutta, pelkästään mitoituksella tai suhdelukuja määrittämällä ei päästä oikeudenmukaiseen ja lapsen edun mukaiseen ratkaisuun.

Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulain 3 §:ssä ja lain 2 luvussa on säädetty ehkäisevän lastensuojelun järjestämisestä. Ehkäisevää lastensuojelua on kunnan muissa palveluissa annettava erityinen tuki lapsille ja perheille silloin, kun lapsi ja perhe eivät ole lastensuojelun asiakkaana.

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta korosti ehkäisevän lastensuojelun merkitystä. Kuntien tulisi arvioida niitä erityisiä toimenpiteitä, joita velvoite ehkäisevän lastensuojelun järjestä-

miseen edellyttää esimerkiksi kunnan opetus-toimessa, terveydenhuollossa, nuorisotoimessa ja järjestettäessä viimesijaista toimeentulotukea, päivähoitoa ja kotipalveluja.

Suunnitelma lastensuojelun järjestämisestä ja kehittämisestä

Kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma. Se hyväksytään kunnan valtuustossa, ja se on otettava huomioon, kun laaditaan kuntalain mukaista talousarviota ja taloussuunnitelmaa.

Lastensuojelusuunnitelman tulee sisältää muun muassa selvitys tai kuvaus kunnan käytettävissä olevista lastensuojelun palvelujärjestelmistä. Siinä pitää kuvata myös se, miten yhteistyö järjestetään eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä.

Palvelujärjestelmien kuvaus antaa mahdollisuudet arvioida, millä tavoin ja missä laajuudessa lastensuojeluun varattavia voimavaroja tulisi suunnata mihinkin ja missä asioissa esimerkiksi käytettävissä olevat voimavarat ja kunnassa esiintyvä tarve eivät kohtaa.

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Lastensuojelulain 14 §:n mukaan kunnan on asetettava sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Sen tehtävänä on avustaa lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää konsultoimalla ja antamalla lausuntoja lastensuojeluasioista.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoi, että lapsen huostaanottoa koskevaan hakemukseen hallinto-oikeudelle on myös syytä sisällyttää moniammatillinen näkemys. Tämä merkinnee sitä, että lastensuojeluasiantuntijaryhmän merkitys korostuu lastensuojelutyössä. Asiantuntijaryhmä on kuitenkin apuväline sosiaalityöntekijälle ja viimekätinen arviointi kuuluu lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Kunnan ylläpitämät uudet rekisterit

Lastensuojelulain 25 §:n 4 momentin mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä. Rekisteristä tulee ilmetä vuosittain tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrät ja syyt. Siihen

tulee kerätä myös kuvaukset niistä toimenpiteistä, joihin lastensuojeluilmoitusten perusteella on ryhdytty.

Lastensuojelulain 78 §:n mukaan toimielimen on pidettävä rekisteriä kuntaan sijoitetuista lapsista. Rekisterin pääasiallinen käyttötarkoitus on turvata sijoitetulle lapselle hänen tarvitsemansa palvelut sijoituspaikassa. Rekisterin tietoja voidaan hyödyntää myös sijoituspaikan valvonnassa.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on lastensuojelulain 81 §:n 4 momentin mukaan pidettävä rekisteriä myös kunnassa yksityisesti sijoitetuista lapsista.

Velvollisuus ylläpitää asiakirjoja

Lain 33 §:ssä on säädetty velvollisuus ylläpitää asiakirjoja siitä lähtien, kun asiakkuus alkaa. On siis arvioitava se, milloin asiakkuus alkaa ja milloin se ei ala. Tällä on erityistä merkitystä asiakirjojen laadinnassa, niiden säilytyksessä ja asianosaisten oikeuksien toteutumisessa.

Lasta koskevilla asiakirjamerkinnoilla on merkitystä, kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta ja sen perusteella järjestettäviä palveluja ja tukitoimia.

Asiakirjoilla ja niihin tehtävillä merkinnoilla on erityistä merkitystä myös silloin, kun päätetään esimerkiksi lapsen huostaanotosta tai kun on kysymys lapsen sijaishuoltoon liittyvästä päätöksenteosta. Tällöin on kysymys myös henkilöiden oikeusturvasta, jolloin sivuseikka ei ole se, miten asiakirjoja on ylläpidetty ja mitä niihin on merkitty.

Lastensuojeluasian vireille tuloon ja lastensuojelun tarpeen selvitykseen liittyy erinäisiä määräaikoja, jotka edellyttävät paitsi riittävien resurssien olemassaoloa myös käytössä olevien atk-järjestelmien, työn kulkujen ja ohjeiden sisällön suunnittelua ja niiden uudelleen arviointia.

Tueksi koulutusta ja tietoa

Ennen uuden lastensuojelulain voimaantuloa henkilöstölle on järjestettävä kunnan koulutusta. Sen on painottuttava ainakin lastensuojelun sisältöön, menettelysäännöksiin sekä muihin juridisiin asioihin.

Stakes on tiettävästi laatimassa opasta kunnille uudesta lastensuojelulaista. Lisäksi Edita julkaisee syksyllä kirjoittamani lastensuojelulakia kommentoivan laajan teoksen. ●

Lastensuojelulaki 417/2007
Lait verkossa: www.finlex.fi